

Nr 152.

Av herr Hedlund i Rådomb. fl., angående en allmän inventering av arbetskraftsbehov och tillgång på arbetskraft.

Alltsedan krigets slut föreligger i vårt land en markerad brist på arbetskraft. Den har i främsta rummet gjort sig gällande inom jordbruket, där arbetskraftsbristen sedan länge varit av kronisk karaktär, men även inom andra områden. Vissa delar av industrien, i första hand de industrier, där lönenivån sedan gammalt ligger förhållandevis lågt, och de som arbeta för export, ha inte på långt när kunnat fylla sitt behov av arbetskraft. Trots att en avsevärd mängd utlännningar kommit till landet och huvudsakligen placerats i industriellt arbete, förefinnes alltjämt underskott på arbetskraft. Detta har lett till att företagen inte kunnat utnyttja sin fulla kapacitet, vilket inneburit lägre produktion än annars varit möjlig. Därigenom ha de ekonomiska svårigheter, som vårt land haft och alltjämt har att kämpa med, ytterligare skärpts. Under det senaste året har en kraftig åtstramning företagits i fråga om investeringarna, och det har medfört en lättnad på arbetsmarknaden. Främst har antalet arbetare gått ned inom byggnadsverksamheten, som hårdast drabbats av det allmännas reglerande åtgärder. Denna friställda arbetskraft har av allt att döma sökt sig till annan industriell verksamhet, men alltjämt är behovet av arbetskraft icke fyllt exempelvis vid järnbruk och textilfabriker.

Även inom andra områden än här nämnda råder brist på personal, som blivit kännbar, inte minst inom sjukvården. Provinsialläkarorganisationen har inte kunnat byggas ut i den utsträckning som är önskvärd och statsmakterna beslutat. Detsamma gäller den förebyggande barnvården, som i flera landstingsområden betänkligt släpar efter och endast omfattar barn i första levnadsåret, trots att riksdagen beslutat, att den skall omfatta alla barn upp till skolåldern. Folkvandvården har inte kunnat utvecklas såsom man räknade med, då riksdagen för mer än 10 år sedan fattade beslut om denna reform. Det råder vidare brist på lärare i landsbygdsdistrikten, vilket måste ytterligare försämra resultatet av skolans arbete utöver vad som ofta följer av de lägre skolformerna. Också på andra områden av den statliga och kommunala verksamheten är det svårt att uppbringa kvalificerad personal.

Anledningen till den brist på arbetskraft, som kan konstateras på nästan alla verksamhetsfält, beror på de låga födelsetalen under senare delen av 1920-talet och förra hälften av 1930-talet. Antalet personer i de arbetsföra åldrarna har stagnerat genom att små årskullar nu träda ut på arbetsmarknaden. Samtidigt äger en förskjutning rum inom den ar-

betsföra befolkningen mot högre åldersgrupper och detta torde genomsnittligt sett medföra en försämring av prestationsförmågan. Bristen på arbetskraft kan under förutsättning av tillfredsställande konjunkturent väntas bli permanent, till dess de stora födelsekullarna på 1940-talet komma upp i de arbetsföra åldrarna.

Bristen på arbetskraft har blivit besvärligare genom att efterfrågan på arbetskraft förmodligen blivit större än vad som var normalt under 1930-talet. Det gäller i viss mån industrien, som befinner sig i stark expansion men där den ökade efterfrågan på arbetskraft på något längre sikt torde kunna balanseras mot ökad rationalisering. Framför allt har efterfrågan på arbetskraft ökat inom den offentliga verksamheten, den statliga som den kommunala. De sociala reformerna liksom andra reformer kräva arbetskraft för sitt genomförande. Ännu återstå arbetskrävande reformer att förverkliga såsom den obligatoriska skolans utbyggande, den obligatoriska sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen samt den förebyggande hälsovården för att nämna de viktigaste. Redan nu föreligger stora svårigheter att realisera redan beslutade reformer på grund av bristen på personal, och dessa svårigheter måste komma att skärpas, när övriga reformplaner skola omsättas i praktiken. Resultatet blir, att det dröjer årtionden innan reformerna kunna helt genomföras. Under tiden bli reformerna ojämnt fördelade på så sätt, att stora delar av landsbygden bli satta i efterhand. Det räcker med att nämna den obligatoriska 7-åriga skolan, folktandvården och skolmåltiderna. Uttalande av riksdagen, att så icke skall ske, betyder föga, då arbetskraften inte kan och inte bör dirigeras genom statliga ingrepp. Arbetskraften söker sig dit där det är lättast att leva och där icke vägbara förmåner såsom skolutbildning och kulturella möjligheter billigt kunna förvärfvas, d. v. s. till städerna.

Inför det prekära läge som kännetecknar läget på arbetsmarknaden och som kan beräknas bli rådande under åtminstone hela förra delen av 1950-talet framstår det som nödvändigt att skaffa fram en översikt över tillgången på arbetskraft och det behov av arbetskraft, som gör sig gällande. Denna fråga har aktualiserats genom medicinalstyrelsens förslag till organisation av den öppna hälsovården i landet. Nämnda förslag skulle, om det förverkligades, ställa utomordentliga anspråk på en ökning av antalet läkare och sjuksköterskor. Dessutom skulle tillkomma avsevärda kostnader för lokaler utöver det behov av sjukhus, som behövs inom olika grenar av sjukvården. I sitt remissvar på medicinalstyrelsens betänkande har statskontoret med hänvisning till situationen på arbetsmarknaden och befolkningsutvecklingen föreslagit en inventering av arbetskraftsbehov och tillgång på arbetskraft för olika ändamål. Statskontoret har i detta sammanhang gjort en sammanställning, som visar behovet av personal inom försvaret, sjuk- och tandvården, skolorna, statsförvaltningen och industrien enligt förslag i olika offentliga utredningar. Inom här nämnda områden föreligger ett behov av arbetskraft, uppgående till 58 100 perso-

ner i yngre åldrar, varav industrien beräknas behöva 40 000 såsom lärlingar. Det är att märka, att behovet av yngre arbetskraft inom jord- och skogsbruk, industriens förvaltningstjänst, handeln, kommunalförvaltning och husligt arbete m. m. inte medräknats. Då de årskullar, som under de närmaste åren lämna skolorna, inte uppgå till mer än 70 000—80 000 ungdomar, kan efterfrågan av arbetskraft för reformverksamheten näppeligen täckas. Det förefaller rimligt, såsom statskontoret föreslår, att man söker utreda arbetskraftsbehovets omfattning och fördelning på olika yrken och verksamhetsgrenar. En sådan utredning får sedan läggas till grund för den avvägning av behoven efter angelägenhet, som av allt att döma icke kan undvikas. Motionärernas avsikt är icke en dirigering av arbetskraften utan en samordning — med särskilt hänsynstagande till produktionslivets krav — av de anspråk på arbetskraftsresurserna, som framkomma från skilda håll.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en allmän inventering av arbetskraftsbehov och tillgång på arbetskraft.

Stockholm i januari 1949.

Gunnar Hedlund.

Hjalmar Svensson,
Grönvik.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

J. W. Pettersson
i Norregård.

Karl Andersson
i Björkäng.

E. Pettersson,
Ersbacken.

Anders Pettersson,
Dahl.

J. Onsjö.

Gustaf Svensson
i Vä.

David Boman
i Stafsund.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Sam. B. Norup.

Per Persson,
Norrby.

Osc. Werner.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Arvid Jonsson
i Skedsbygd.